Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 15/11/2026 16:08:29

DOI:10.17951/we.2023.9.2.249-262 | Wschód Europy • Восток Европы • East of Europe vol 9, 2 / 2023

Anatoliy Kruglashov
University of Lodz
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-0611-2698
e-mail: akruglas@gmail.com

Входження України до ЄС та формування нової архітектури європейського континенту

1. Вступ

Перш за все, хочу відзначити, що архітектоніка Європи, як і світу, перебуває у динамічному русі, обтяженому новими регіональними та глобальними загрозами й викликами. Події, які відбуваються останніми роками, засвідчили постійну тенденцію наростання конфліктності й поглиблення кризи нестабільності на європейському континенті та й у всьому світі. Це підтверджується зокрема такими важливими для світової і європейської динаміки процесами, як фінансова криза 2008 року, міграційна криза 2013 року, початок російсько-української війни з 2014 року, нарешті розгортання повномасштабної інтервенції Росії в Україну з 24 лютого 2022 року.

Суворим, але переважно проігнорованим попередженням про завершення сповненого оптимістичних сподівань (хоча й далеко не відповідних їх реалій) Холодної війни і настання нової епохи небезпек та дестабілізації для миру в Європі й у світі стали загрози В. Путіна під час його сумнозвісної Мюнхенської промови[1]. За цими загрозами невдовзі почалися практичні підтвердження його намірів під час російсько-грузинської війни серпня 2008 року[2]. Останню світове співтовариство та західні лідери переважно зустріли розгубленістю, якщо не запопадливими спробами (наприклад, з боку тогочасного президента Франції Н. Саркозі) умиротворити Кремль[3]. Така слабкість лише додатково переконала

[1] О. Шморгун, *Українсько-російська комбінація на світовій геополітичній шахівниці*, „Віче" 2016, № 7–8, с. 53–56.

[2] D. Trenin, *Russia in the Caucasus: Reversing the tide*, „The Brown Journal of World Affairs" 2009, № 15.2, с. 143–155.

[3] L. Fix, *The Russian-Georgian War 2008: Germany as a Junior* Partner, [w:] *Germany's Role in European Russia Policy: A New German Power?*, Cham: Springer International Publishing, 2021, с. 33–65.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 15/11/2026 16:08:29

Путіна та його команду в нерішучості, поступливості й недієздатності Заходу й заохотила до нових агресивних кроків. Усупереч всім нормам міжнародного права та зобов'язанням самої Росії, вона вдалася до протиправної анексії Криму й розгортання війни на Донбасі[4]. Знову ці дії не викликали відповідної масштабу злочинної агресії відсічі й призвели до вторгнення регулярних військ Росії в Україну, яке триває й досі. Окрім радикальної трансформації самої Росії в державу, що переслідує ретроімперські цілі, відбулася трансформація політичного режиму в цій країні з авторитарного до неототалітарного, що насправді закриває вікно можливостей для успішного дипломатичного діалогу з керівництвом Кремля. Разом із цим, ці події засвідчили й глибокі внутрішні проблеми самого ЄС, як його інституцій, так і країн-членів, породили широку палітру дискусій і суперечок у поглядах на майбутність інтеграційного об'єднання. Зрештою, події 22 лютого 2024 року, ознаменували собою кінець, завершення не тільки пост-ялтинського світу, але й епохи після Холодної війни. До Європи, вперше після балканської кризи розпаду Югославії, повернулася ще більш масштабна й загрозлива війна.

У зв'язку з цими подіями поширювана та тиражована значним колом науковців концепція «нової холодної війни» як теоретичний засіб оцінювання цих подій та процесів[5], на наш погляд, виглядає скоріше відповіддю на потребу забезпечення морально-психологічного комфорту в умовах наростаючої небезпеки та загроз, аніж здатна відповідати змісту подій, що відбуваються. Варто наголосити, геополітична сейсміка XXI сторіччя все більш рішуче вимагає також нових наукових, аналітичних підходів. Це справедливе очікування і навіть вимога часу до нашого експертного знання та пропозицій, через які маємо впливати й на зміни ставлення і позицій наших політиків. Не тільки в Україні чи зокрема в Польщі, але й в Європейському Союзі та країнах НАТО в цілому.

Саме на цих викликах і деяких відповідних ним можливостях автор зупиниться крізь призму розгляду питання про можливості інтеграції України до об'єднаної Європи. Чим вона викликана і на що спрямована? Попри наявність широкого комплексу наукової літератури з питань європейської інтеграції України та взаємин ЄС і України, осмислення особливостей вступу України до ЄС в нових геополітичних умовах – це той науковий процес, який вимагає ще багатьох зусиль як українських, так і інших європейських дослідників.

---

[4] V. Morkva, *Not a crisis nor civil war, but a foreign aggression: Why did Russia attack Ukraine in 2014?*, „Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi" 23.1 (2022), с. 71–72.

[5] R. Legvold, *Managing the new Cold War: what Moscow and Washington can learn from the last one*, "Foreign affairs" 2014, т. 93, №. 4, с. 74–84; R. Sakwa, '*New Cold War'or twenty years' crisis? Russia and international politics*, "International affairs" 2008, т. 84, № 2, с. 241–267; S. Karaganov, *The new cold war and the emerging greater Eurasia*, "Journal of Eurasian studies" 2018, 9.2 с. 85–93; G. M. Hahn, *Ukraine Over the Edge: Russia, the West and the" new Cold War"*, McFarland, 2018, с. 3 – 22; та інш.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 15/11/2026 16:08:29

2. Шлях до ЄС: пройдені етапи

Передусім відзначимо, що шлях України до об'єднаної Європи є достатньо складним і ще відносно далеким від успішного завершення[6]. Якщо спробувати вжити якісь казкові алегорії, це все-таки історія, де немає ані принца, ані Попелюшки, та замість балу йде масштабна війна. Та й ми зараз перебуваємо не на чарівному балу, а на скоріше, якщо використовувати метафору з відомого твору М. Булгакова, на балу сатани.

Перш за все варто сконцентровано визначити, а чому ж Україна прагне до Об'єднаної Європи[7]? Насамперед тому, що ми бачимо в такій єдиній Європі свій рідний дім, як свою історико-культурну спадщину, так і власну майбутність. Україна прагне бути членом європейської родини націй. Ми також вважаємо, що єдиний внутрішній ринок ЄС є важливою перспективою, надійним орієнтиром для економічних реформ, а відтак і досягнення добробуту самих українців. Українці в своїй більшості переконані, що ліберальна демократія і політичний режим консолідованої демократії є для нас принципово важливим національним завданням, а не тільки вимогою з боку ЄС і гідною альтернативою пострадянським авторитарним ексцесам. Також Європейський Союз в цілому демонструє привабливість життя в умовах правової держави з забезпеченням верховенства права і дієвою системою захисту прав людини. Врешті решт, особливе значення мають європейська солідарність та інші основоположні принципи, якими керується Європейський Союз, проголошена ним система цінностей, яка, хоч і не завжди, але підтверджується його відповідними діями. Ці цінності та принципи також є привабливими для України.

За роки своєї незалежності Україна пройшла певні етапи європейської інтеграції, про які можна й варто коротко нагадати[8]. Перш за все, це визнання і пропозиції змісту й формату майбутньої співпраці з боку Європейської Комісії, яке відбувається зразу на другий день після акту після проведення референдуму на підтвердження Акту про державну незалежність України. Це був складний час виходу українців із радянського минулого та його політичних смислів і практик, період вибору моделей і шляхів формування національної державності, її внутрішніх та зовнішньополітичних пріоритетів. Далі починається правова формалізація та інституціоналізація взаємин України та ЄС із підписанням та реалізацією Угоди про партнерство і співробітництво між ним. Тоді ж, у 1998

[6] I. Tsependa, I. Hurak, *Perspectives of the EU Membership for Ukraine: the main Challenges and Threats*, „İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi" 2021, т. 10, № 1, с. 779–800.

[7] M. Emerson, *V. Movchan, Ukraine and Europe: What, why and how?*, CEPS, Brussels, August 2016 [online], http://www. 3dcftas. eu/publications/key/deepening-eu-ukrainian-relations-what-why-and-how, inf. 12 V 2023.

[8] A. Kruglashov, *Ukraine Approaching the EU: How Avoid "Fata Morgana" Case*, „Eurolimes" 2017, vol. 22, с. 307–318.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 15/11/2026 16:08:29

– 2000 роках Київ приймає важливі для євроінтеграційного поступу держави документи – Стратегію та Програму євроінтеграції[9].

Варто трохи уважніше зупинитися на їх розгляді. У цих програмних документах визначалося, що повноцінна європейська інтеграція, яка має завершитися її вступом до ЄС, є стратегічною метою Української держави. Також ними окреслювалися стратегічні етапи цього руху. Так, країна передовсім прагнула до вступу в СОТ, чого вона досягла у 2008 році. Після Помаранчевої революції, яка продемонструвала волю більшості українців йти демократичним шляхом розвитку своєї держави та їх вимоги дотримання правлячою елітою її курсу на європейську інтеграцію, починається новий етап європейського поступу, пов'язаний з постановкою Україною питання про асоціацію з Європейським Союзом. Київ наполегливо домагався статусу асоційованого члена ЄС, що спершу було сприйнято з відвертою прохолодою з боку Брюсселя та впливових європейських столиць. Цю мету вдалося досягти лише у 2014 році з початку з підписанням, а потім з ратифікацією Угоди і вступом її в дію в 2017 році[10]. Виконання умов Асоціації проходило з перемінним успіхом. Адже розв'язання Росією війни проти України стало додатковим тягарем як для суспільства, так і для держави в цілому, відволікаючи їх увагу й ресурси від завдань мирного розвитку та породжуючи додаткові політичні розлами й конфлікти, переважно інспіровані та поширювані засобами гібридної війни Росією. Остання була розв'язана, велась і ведеться Кремлем не лише проти України, але й проти країн ЄС і демократичного світу[11].

Парадоксальним чином, але початок повномасштабного вторгнення Росії в Україну поставив питання про нові й більш рішучі кроки на шляху європейської інтеграції. Подання заявки на вступ до ЄС планувалось Києвом на 2011 – 2012 роки. Але відтоді ні один український президент не наважувався на цей крок, щонайменше з двох взаємопов'язаних причин. Перша – стан готовності України до виконання Копенгагенських критеріїв. Друга – неготовність самого ЄС, принаймні деяких його країн піти назустріч цим прагненням України. Тож завдання подання офіційної заявки було реалізоване лише в екстремальних умовах дві тисячі двадцять другого року, якраз у перші тижні повномасштабної російсько-української війни[12].

[9] Y. Palagnyuk, *Legal Foundations of Cooperation between Ukraine and the European Union*, „Public policy and economic development" 2013, vol. 4, c. 8–10.

[10] O. Spiliopoulos, *The EU-Ukraine association agreement as a framework of integration between the two parties*, „Procedia Economics and Finance" 2014, vol. 9, c. 256–257.

[11] H. Maurer, G. R. Whitman, N. Wright, *The EU and the invasion of Ukraine: a collective responsibility to act?,* „International Affairs" 2023, vol. 99, № 1, c. 219–238.

[12] R. A. Petrov, *The Impact of the Russian Invasion of Ukraine on its Accession to the EU*, Fachinformationsdienst für internationale und interdisziplinäre Rechtsforschung Staatsbibliothek zu Berlin-Preußischer Kulturbesitz, 2023, [online] https://intr2dok.vifa-recht.de/servlets/MCRFileNodeServlet/mir_derivate_00014738/Perspectives_Roman_Petrov.pdf, inf. 12 V 2023.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 15/11/2026 16:08:29

На всіх цих попередніх етапах Україна демонструвала різну ефективність і результативність у досягненні офіційно визначених цілей та завдань. Не завжди її курс на європейську інтеграцію був послідовним і чітким, піддаючись політичним маніпуляціям, зокрема в період президенства Леоніда Кучми, або й спробам відмови від нього у останній рік правління Віктора Януковича. На превеликий жаль, і сприйняття України з боку ЄС не завжди було позитивним, дружнім і підтримуючим. Часом воно було стриманим аж до холодного чи негативно-зневажливого і до подій 2014 року виключно, а навіть до 2022 року все ж переважно перебувало в тіні спроб вибудови то «стратегічного партнерства» з Росією, то повернення до «бізнесу як завжди».

Оцінюючи у ретроспективі пройдений Україною шлях до ЄС, відзначимо, що важливими, а в певному сенсі й визначальними подіями на цьому шляху були такі, як Помаранчева революція і особливо Революція Гідності. Обидві ці події засвідчили не лише демократичні прагнення й європейські поривання українського народу, його більшості принаймні, але і те, що для українців власна національна держава, її майбутність і суверенність нерозривно пов'язані з демократією та європейським вибором, європейськими цінностями. І місце України, за що й боролися українці, – в об'єднаній Європі і в євроатлантичній родині демократичних націй.

Очевидно, що за ці ж роки Європа, громадяни та політики країн Заходу також пройшли певну еволюцію у своєму ставленні до України[13]. Можна згадати 1990-ті роки, коли Україна сприймалася й зображувалася в західних ЗМІ переважно як постачальниця криміналітету та проституції, само собою, як держава з високим рівнем корупції. Очевидно, що для таких оцінок були підстави й відповідні факти. Але вони дуже збіднювали й примітивізували картину подій, які відбувалися в Україні, і саме значення України для сім'ї європейських націй[14]. Довгий час західна політична еліта сприймала Україну крізь чорні окуляри, ту ціннісну оптику, яка була «запропонована» кремлівською політикою і пропагандою, а в останнє десятиріччя – насправді інформаційною війною як з Україною, так і західними державами. І це тривало з незначними змінами ледь не до 2022 року. Переважаючі масштабні та більш радикальні зміни наступили тільки з двадцять другого року.

До того ж тривалий час Європейський Союз ставився до України достатньо прохолодно. Для одних його політиків і лідерів думок Україна залишалася частиною Росії, або ж російського культурного і політичного впливу. Для інших вона виглядала скоріше постачальником проблем і додаткових клопотів. Урешті решт, поступово в Європейському Союзі сформувалася група друзів України,

[13] K. Khalabuzar, *The Evolution of the EU's Perception towards Ukraine*, [online] https://www.zei.uni-bonn.de/de/publikationen/medien/zei-dp/zei-dp-275-2023_n.pdf, inf. 12 V 2023.

[14] G. Bolin, P. Stahlberg, *Managing Meaning in Ukraine: Information, Communication, and Narration Since the Euromaidan Revolution*, MIT Press, 2023, c. 2 – 12.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 15/11/2026 16:08:29

серед яких в першу чергу треба назвати політиків таких держав, як Польща, Литва, пізніше Румунія та інші. Переважно це були країни колишнього «соціалістичного табору», за винятком, на превеликий жаль, сучасного уряду Угорщини, яка займала все більш проросійську і, відповідно, антиукраїнську позицію. Втім, українським успіхам на шляху до Європи також перешкоджала більш ніж стримана позиція двох ключових держав ЄС – Німеччини та Франції, керівництво яких сповідувало принцип "Russia first", спокушаючись можливостями торгівлі й інвестицій в Росії і з неї, і, в кращому випадку, перебуваючи в полоні ілюзій як щодо природи путінського режиму, так і цілей зовнішньої політики Кремля[15].

Ситуація стала покращуватися після підписання Угоди про асоціацію та в процесі її виконання[16]. Звичайно, Угода про асоціацію, самою вагомою частиною якої є створення Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі України з ЄС, виконувалися з перемінним успіхом[17]. Були роки, коли ці угоди виконувалися ледь більше за тридцять відсотків в цілому, але й були роки, коли на понад 60 відсотків. Звісно, окремі індикатори коливалися у значно більшому діапазоні. І особливе занепокоєння викликало те, що саме в частині роботи центральних органів влади над її виконанням, вони були переважно незадовільними.

Попри об'єктивні та суб'єктивні складнощі та перешкоди, Угода про асоціацію стала важливим каталізатором здійснення реформ в Україні і, головне, – системних змін. Серед цих реформ варто назвати такі реформи, як реформи з децентралізації влади, які, особливо на низовому рівні, призвели до формування більш ефективних, самодостатніх, стійких територіальних громад. До речі, саме ці нові територіальні громади України довели свою набагато більшу життєздатність, як і взагалі стійкість і значимість локальної демократії та розвитку місцевого самоврядування в Україні. Проте ця надважлива реформа не була повністю й успішно завершена. Так, на другому, субрегіональному рівні адміністративно-територіального устрої України – районному, було здійснено укрупнення районів. Але нового правового та інституційного дизайну, легальних повноважень і компетенцій цих органів Україна так і не розробила. Відтак, новостворені райони ради є ланкою управління з мінімальними ресурсами і повноваженнями. На вищому рівні, власне, на рівні саме регіонів – областей України, реформування взагалі не відбулося. Пропоновані конституційні зміни не були схвалені, інститут префектів не сформовано, зміни співвідношення повноважень між органами виконавчої влади та представницькими органами, тобто місцевого само-

[15] A. Kubilius, *On Western strategy towards Russia: From 'Putin first'to 'democracy first'*, "European View" 2021, vol. 20, № 1, c. 6–13.

[16] A. Dimitrova, R. Dragneva, *How the EU–Ukraine association agreement and its consequences necessitated adaptation and drove innovation in the EU*, „JCMS: Journal of Common Market Studies" 2023, vol. 61, № 6, c. 1454–1470.

[17] I. Berezovska, *Dynamics of implementation of the association agreement between ukraine and the eu: prospects and new challenges*, „Actual Problems of International Relations" 2020, vol.1/145, c. 17–27.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 15/11/2026 16:08:29

врядування регіонального на користь останнього не відбулося. Наразі функціонування регіонального управління залишилося таким, яким воно було й до 2014 року[18].

Інші важливі реформи, які здійснює Україна, стосуються медичної і освітньої сфери. Особливо помітними були зусилля на початку реформування у сфері вищої освіти, пізніше – в середній освіті, зокрема щодо створення так званої нової української школи. Успіхи й проблеми цих реформ залишаються в складному й рухомому балансі, спотвореним ще й впливами триваючої війни не на користь перших. Тут можна згадати також про ряд економічних та адміністративних реформ. Знову ж таки, їх успішність і завершеність є різною. Найбільш болісно дається владі й суспільству проведення судової реформи. Частковим успіхом відзначається процес реформування української публічної служби. Хоч саме цей напрямок змін є критично важливим для стійкості та розвитку держави в цілому, її євроінтеграційного поступу зокрема. На початку позитивною динамікою відзначалися зміни в сфері імплементації нових, власне європейських, принципів державної служби. Меншою мірою успішністю позначені зміни в сфері служби в органах муніципального управління, місцевого самоврядування, іншими словами[19]. Ну і врешті решт, майже провальними виявилися зусилля з реформування судової системи України. Навіть після Революції Гідності вона залишилася все ще корумпованою, неефективною і, власне кажучи, такою, що гальмує розвиток України як демократичної європейської держави.

3. Україна на дорозі від Асоціації до повноцінного членства

Попри всі ці біди та негаразди, Україна здійснила ряд важливих кроків уперед і продовжує їх здійснювати далі. І великою мірою це результат наполегливої, хоч далеко ще не достатньо скоординованої діяльності інститутів громадянського суспільства, захисників української державності та демократії, прихильників європейської інтеграції в системі публічного управління, експертів і науковців, освітян.

Тому цілком заслужено й справедливо, що Заявка України на вступ до ЄС, подана 28 лютого 2022 року, була прийнята європейськими інституціями та розглянута у рекордно стислі терміни. Треба відзначити, що 23 червня того ж року Європейський Союз зробив великий крок назустріч Україні та Молдові, і визнав обидві держави країнами - кандидатами на вступ до ЄС[20]. Пізніше таке ж рішення було ухвалено й щодо Грузії та Боснії і Герцеговини. Ясна річ, що це був жест політичної волі і політичної солідарності, морально-психологічної підтримки, важливої насамперед для України. Вона ж супроводжувалася й супроводжуєть-

[18] A. Kruglashov, N. Sabadash, *Decentralisation Processes in Ukraine: Dilemmas of Democratisation and National Security*, "Public Policy and Administration" 2022, vol. 21, № 1, c. 22–37.

[19] M. Lendel, *International standards and citizens assessment of public administration and local government reform in Ukraine after 2014*, „Viešoji politika ir administravimas" 2019, vol.18, № 2, c. 320–324.

[20] K. Raik, et al., *EU Policy towards Ukraine: Entering Geopolitical Competition over European Order*, „The International Spectator" 2024, c. 44.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 15/11/2026 16:08:29

ся значною фінансовою, економічною, і менш значною, на жаль, але все таки ж військовою допомогою з боку Європейського Союзу та країн ЄС, за винятком тої самої Угорщини, і після останніх виборів і Словаччини.

2023 – 2024 роки є часом переходу до наступного кроку в євроінтеграційному процесі – до початку перемовин про вступ України до ЄС. Очевидно, що з цього питання, і не тільки його, в ЄС бракує необхідної для ухвалення важливих рішень одностайності. Але треба відзначити, що як у керівних інституціях Союзу, так в його країнах-членах переважає позитивне сприйняття перспектив України, не зважаючи на різні дискусії. Загальна оцінка стану виконання вимог до України, далеко не остання, була озвучена експертами перед грудневим засіданням Європейської ради. Виконання попередніх вимог до України щодо початку перемовин про вступ визначалося на добре, а саме на вісім і один із десяти балів. Звісно, що це не відмінна оцінка, але й вимагати від держави, яка перебуває в стані повномасштабної війни, бути відмінницею у всьому і вся, напевно, це дещо безпідставно або занадто вимогливо.

Засмучує позиція офіційної Угорщини, яка різними засобами намагається дискредитувати Україну й українців, знецінює значення їх боротьби за свою майбутність і майбутнє Європи, всієї євроатлантичної спільноти. Та й врешті решт, складається чітке враження, що в низці стратегічно визначальних питань країна-член ЄС і НАТО, нинішній уряд Угорщини грає на одному полі не з країнами Європи та євроатлантичної спільноти, а з В. Путіним і кремлівською політичною елітою. Їхні ключові тези нерідко співпадають[21]. І, на превеликий жаль, єдиний із політиків ЄС, який дозволяє собі зустрічі безпосередньо з президентом Росії В. Путіним і, відповідно, його міністр закордонних справ, це Віктор Орбан. У цьому контексті, послідовні недружні кроки Угорщини, яка намагається за будь-яку ціну дискредитувати спроможність України розпочати перемовини й бути в майбутньому членом ЄС, викликають величезне занепокоєння. Висловимо свою особисту точку зору. На мій погляд, уряд сучасної Угорщини в своїй зовнішній політиці та й окремих питаннях внутрішньої політики, у ставленні до системи європейських цінностей та інтересів Європи в цілому виглядає все більше чужорідним тілом у структурах європейських і євроатлантичних спільнот. Ясна річ, що це самим угорцям робити висновки про те, чи хочуть вони підтримувати такий курс свого уряду. Але це назріле питання.

Нарешті, перейдемо до питання про найбільш небезпечні виклики перед Європою і ризики від російського фактору та інших загроз. Ясна річ, що після всіх тих попередніх криз, про які вже згадувалося на початку статті, треба визнати, що ключовою загрозою для сьогоднішньої об'єднаної Європи і європейських країн

[21] B. Madlovics, B. Magyar, *Hungary's Dubious Loyalty: Orbán's Regime Strategy in the Russia-Ukraine War*, Central European University, 2023, [online] https://ceupress.com/book/russias-imperial-endeavor-and-its-geopolitical-consequences, inf. 12 V 2023.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 15/11/2026 16:08:29

є все ж таки ретроімперська політика Росії[22]. В основі цієї політики лежить прагнення Кремля і чималої частини російського суспільства відновити імперську державність Росії, повернутися до ролі одного з центрів світової сили, здатного нав'язувати й диктувати свою волю багатьом народам Європи та світу. Ця політика формувалася поступово, але з приходом до влади В. Путіна стала набувати не тільки пропагандистсько-ідеологічного значення, але й почала втілюватися в практичних кроках влади. Починаючи з російсько-грузинської війни і пізніше з використанням не тільки так званої твердої сили, але й брутальної, насамперед, фізичної сили. Нині Росія загрожує не лише Україні, з якою вона веде повномасштабну війну, чи Грузії, Молдові[23], іншим країнам Кавказу, або, наприклад, державам Балтії і Польщі. Вона насправді загрожує всій Європі, тому що заявляє про своє неприйняття європейської демократії і європейської цивілізації, сучасних ліберально-демократичних цінностей, зокрема цінності свободи й поваги до прав людини.

Необхідно нагадати, що вся російська пропаганда, виступи російських політиків, наприклад, депутатів російської Думи тощо, говорять про послідовне їх антизахідництво, антиєвропейськість, антинатовські почуття, прагнення й фактичне спрямування політики Росії[24]. І тому твердити, що ці погрози, загрози та ризики – проблема лише України чи її країн-сусідок – членів ЄС, як-то Польщі, Естонії, Латвії, Литви, Румунії, Фінляндії тощо, це є щонайменше безвідповідально і вкрай несерйозно. Кремль старанно грає на слабкостях своїх противників, ЄС і НАТО насамперед. Він їх уважно вивчає, виявляє і намагається щосили перетворити на ресурс свого впливу на світ, засіб втручання у внутрішні справи держав Європи і євроатлантичної спільноти. Він грає на них, використовує з руйнівними цілями через пропаганду, грає через політиків. Ми знаємо, що не тільки Віктор Орбан, а той же Герхард Шрьодер та, в певному сенсі Ангела Меркель і Ніколя Саркозі, не кажучи вже про покійного Сільвіо Берлусконі, часто виступали союзниками та адвокатами Росії, а не тими політиками, хто вчасно спромігся розпізнати загрози, небезпеки з боку Росії та протидіяти їм.

[22] A. Kruglashov, *Eastern Partnership vis-à-vis challenges and doubts*, "Studia i Analizy Nauk o Polityce" 2020, №1, c. 65 - 67.

[23] N. Nechaeva-Yuriychuk, *Transnistrian conflict: causes and possible solutions*, "Nauchni trudove na Rusenskiya universitet" 2011, № 50, c. 63–68.

[24] S. Loftus, *Russian-Western Relations: A Trust Never Built*, [in:] *Russia, China and the West in the Post-Cold War Era: The Limits of Liberal Universalism*, Cham: Springer International Publishing, 2023, c. 59–91; R. E. Kanet, *Russia's Enhanced role in Eurasia: the 'near abroad'three decades on*, "European Politics and Society" 2023, vol. 24, № 3, c. 421–433; O. Hordiichuk, *The Ideological and Ontological Causes of Russia's War on Ukraine. West versus East; Tyranny versus Democracy*, "Ethics in progress" 2023, vol. 14, №1, c. 4–23, etc.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 15/11/2026 16:08:29

У цьому контексті виникає інше питання. Тривалий час в європейському дискурсі переважали тема «втоми від України»[25]. Мовляв, Україна є отримувачем, прохачем і так далі. А як гласить англійське прислів'я "Beggars are not choosers", що можна перекласти «той, хто жебрає, не може обирати допомогу». Проте Україна переконливо, сподіваємося, показала, що вона пройшла свій шлях і далеко вийшла за роль прохача або навіть лише споживача допомоги з боку Європи, об'єднаної Європи чи євроатлантичних держав. Вона стала захисником Європи. Сьогодні саме Україна захищає європейський світ, європейську демократію й світову демократію від агресії, варварства, від ретроімперських і водночас неототалітарних прагнень Росії та її стратегічних союзників. Нагадаємо, що Росія сьогодні не одна на світовій арені діє в подібний спосіб, брутально й відверто. У низці геополітичних питань вона солідаризувалася з такими державами, як Іран і КНДР. Окремої й глибокої дискусії вимагають питання взаємодії Росії й Китайської Народної Республіки в умовах сучасної глобальної безпекової кризи.

Усі ці загрози є спільними для країни ЄС і кандидатів на вступ, тож ми повинні на них реагувати так само разом. І спільно прагнути до того, щоби на руїнах пострадянського світу знайти будівельний матеріал для побудови безпечнішого майбутнього. Плюралістичного і неоднорідного, але водночас побудованим на фундаменті стійкої європейської та євроатлантичної солідарності, визначених правилах підтримки глобального порядку, в якому пануватиме міжнародне право. І в якому міжнародні організації, такі як ОБСЄ та ООН, будуть не місцями для пустопорожніх балачок і взаємного накладання вето один на одного, а дієвими інституціями реагування на загрози та ризики й пошуку та реалізації результативних рішень задля збереження і розвитку як окремих народів, так і всього людства.

4. Висновки

У ці роки Україна є разом з об'єднаною Європою тією державою і тією нацією, яка добре відчула й усвідомлює, наскільки крихким є мир і наскільки він є цінним, і чому необхідно захищати власну державність і майбутність Європи. Спільними зусиллями з нашими європейськими партнерами і союзниками. Захищати насамперед від ревізіонізму, від агресії і, звичайно, від ретроімперських прагнень і зазіхань.

Не лише науковцям і політикам, але й усім іншим громадянам пора зробити висновки, що ми живемо в добу ескалації й глобалізації конфліктів і мілітаристської пандемії, які вимагають докорінної перебудови нашого світосприйняття, очікувань і ціннісних орієнтацій. Настав час для нових, проактивних, спрямованих на випередження дій ворога стратегій як національної, так і європейської глобальної безпеки.

[25] K. Khalabuzar, *The Evolution of the EU's Perception towards Ukraine*, 2023, [online] https://bonndoc.ulb.uni-bonn.de/xmlui/bitstream/handle/20.500.11811/10593/ZEI_DP_C275.pdf?sequence=3&isAllowed=y, inf. 12 V 2023.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 15/11/2026 16:08:29

Не лише Україна та інші кандидати на вступ до ЄС мають змінюватися і зміцнюватися. В цих умовах повинен змінюватися й реформувати себе Європейський Союз, ставати дієвим, солідарним. Навряд чи в контексті безпекових та зовнішньополітичних інтересів ЄС збереження для будь-якої однієї країни можливості, привілею та й розкоші блокувати рішення в інтересах всієї європейської спільноти і диктувати їй свою волю, а тим більше, виконуючи в свою чергу, волю іншої країни. Маю на увазі владу Угорщини і Кремля. Дуже не хочеться, щоб і нинішню урядову коаліцію в Словаччині.

Ми повинні бути свідомі того, що завдання безпеки стають завданнями номер один політичного порядку денного. Але застереженням у його вирішенні має бути досвід російської влади. Адже путінський режим прокладав собі шлях до Кремля через Каширське шосе в Москві, через Другу чеченську війну, через обіцянки максимальної безпеки громадян взамін на їх лояльну слухняність. Тому безпека не може бути досягнутою ціною зради демократії. Навпаки, досвід Росії застерігає знову, що якщо демократію обмінюють на безпеку, перестає існувати і безпека, і демократія. От тому маємо спільно будувати солідарну й стійку Європу. Україна в ній не просто заслуговує на перспективу членства, але й на ту взаємодію з ЄС, яка допоможе їй стати вповні європейською, а родині держав і націй Європейського Союзу переосмислити себе, свої інтереси та загрози і досягти нового рівня – дієвого, авторитетного й солідарного інтеграційного об'єднання. Ці завдання варті наших спільних зусиль.

Резюме: У статті розглянуто ключові виклики системи європейської безпеки та загрози, які повстали перед Україною та ЄС. Автор відзначає настання епохи глобальної конфліктності та нестабільності. Проаналізовано шлях України до інтеграції з ЄС, його основні етапи, здобутки і невирішені проблеми. Приділено увагу вивченню тих небезпек, які виникли в результаті російської агресивної ретроімперської політики, показано значення консолідації країн Євросоюзу для відсічі російським зазіханням. Автором наголошується, шо український внесок в безпеку Європи зростає, але країна потребує всебічної підтримки й допомоги з боку європейських та інших світових демократичних держав.

Відзначено проблеми в самому ЄС щодо розробки й забезпечення ефективної зовнішньої та безпекової політики, особливо з огляду на підривну діяльність так званого кола друзів Путіна. Зазначається важливість надання Україні та Молдові статусу кандидатів на вступ в ЄС і принципового рішення про початок перемовин про вступ. Також звертається увага на потребу реформування самого ЄС, насамперед, з метою забезпечення його більшої здатності реагувати на посталі виклики і загрози.

Ключові слова: безпекові загрози, ЄС, євроінтеграція України, російський ретроімперіалізм.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 15/11/2026 16:08:29

Przystąpienie Ukrainy do UE i tworzenie nowej architektury kontynentu europejskiego

Streszczenie: Artykuł analizuje kluczowe wyzwania dla europejskiego systemu bezpieczeństwa oraz zagrożenia stojące przed Ukrainą i UE. Autor zauważa nadejście ery globalnego konfliktu i niestabilności, analizuje drogę Ukrainy do integracji z UE, jej główne etapy, osiągnięcia i nierozwiązane problemy. Zwrócono uwagę na zagrożenia, które powstały w wyniku agresywnej retroimperialnej polityki Rosji, a także pokazano znaczenie konsolidacji krajów UE w celu przeciwdziałania rosyjskim ingerencjom. Autor podkreśla, że wkład Ukrainy w bezpieczeństwo europejskie rośnie, ale kraj ten potrzebuje wszechstronnego wsparcia i pomocy ze strony państw europejskich i innych demokratycznych państw świata.

Autor wskazuje na problemy w samej UE z wypracowaniem i zapewnieniem skutecznej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, zwłaszcza w obliczu wywrotowych działań tzw. kręgu przyjaciół Putina. Podkreślane jest znaczenie przyznania Ukrainie i Mołdawii statusu kandydata oraz podjęcia zasadniczej decyzji o rozpoczęciu negocjacji akcesyjnych. Zwrócono również uwagę na potrzebę reformy samej UE, przede wszystkim w celu zapewnienia jej większej zdolności do reagowania na pojawiające się wyzwania i zagrożenia.

Słowa kluczowe: zagrożenia bezpieczeństwa, UE, integracja europejska Ukrainy, rosyjski retroimperializm.

Ukraine's accession to the EU and the formation of a new architecture of the European continent

Summary: The article examines the key challenges of the European security system and the threats Ukraine and the EU face with. The author notes the onset of an era of global conflict and instability. The text analyzes Ukraine's path to integration with the EU, its main stages, achievements, and unresolved problems. Attention is paid to the study of the dangers that have arisen because of Russia's aggressive retro-imperial policy, and the importance of consolidation of the EU member states to counter Russian encroachments is shown. It's also emphasized that Ukraine's contribution to European security is growing considerably, but the country needs more comprehensive support and assistance from European and other democratic states in the world.

The author points out the problems in the EU itself in developing and ensuring an effective foreign and security policy, especially in view of the subversive activities of the so-called Putin's circle of friends. The vital importance of granting Ukraine and Moldova the status of candidates for EU membership is underlined as well as a fundamental decision to start accession negotiations with both countries. Attention is also drawn to the need to reform the EU itself, primarily to ensure its greater ability to respond to emerging challenges and threats.

Keywords: security threats, the EU, European integration of Ukraine, Russian retroimperialism.

Бібліографія

Berezovska I., *Dynamics of implementation of the association agreement between ukraine and the eu: prospects and new challenges*, „Actual Problems of International Relations" 2020, vol.1/145, c. 17–27.

Bolin G., Stahlberg P., *Managing Meaning in Ukraine: Information, Communication, and Narration Since the Euromaidan Revolution*, MIT Press, 2023.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 15/11/2026 16:08:29

Dimitrova A. L., Dragneva R., *How the EU–Ukraine association agreement and its consequences necessitated adaptation and drove innovation in the EU*, „JCMS: Journal of Common Market Studies" 2023, vol. 61, № 6, c. 1454–1470.

Emerson M., Movchan V., *Ukraine and Europe: What, why and how?*, CEPS, Brussels, August 2016, http:// www. 3dcftas. eu/publications/key/deepening-eu-ukrainian-relations-what-why-and-how

Fix L., *The Russian-Georgian War 2008: Germany as a Junior Partner*, [in:] *Germany's Role in European Russia Policy: A New German Power?*, Cham: Springer International Publishing, 2021, 33–65.

Hahn G. M. , *Ukraine Over the Edge: Russia, the West and the» new Cold War»,* McFarland, 2018.

Hordiichuk O., *The Ideological and Ontological Causes of Russia's War on Ukraine. West versus East; Tyranny versus Democracy*, „Ethics in progress" 2023, vol.14/1, c. 4–23.

Kanet R. E., *Russia's Enhanced role in Eurasia: the 'near abroad'three decades on*, „European Politics and Society" 2023, vol. 24, №3, c. 421–433.

Karaganov S., *The new cold war and the emerging greater Eurasia*, „Journal of Eurasian studies" 2018, vol. 9, № 2, c. 85–93.

Khalabuzar K., *The Evolution of the EU's Perception towards Ukraine*, https://www.zei.uni-bonn.de/de/publikationen/medien/zei-dp/zei-dp-275-2023_n.pdf

Khalabuzar K., *The Evolution of the EU's Perception towards Ukraine*, 2023, https://bonndoc.ulb.uni-bonn.de/xmlui/bitstream/handle/20.500.11811/10593/ZEI_DP_C275.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Kögler H.-H., *Democracy or dictatorship? The moral call to defend Ukraine*, „European Journal of Social Theory" 2023, https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/13684310231158727

Kruglashov A., Sabadash N., *Decentralisation Processes in Ukraine: Dilemmas of Democratisation and National Security*, „Public Policy and Administration" 2022, vol. 21, №1, c. 22–37.

Kruglashov A., *Eastern Partnership vis-à-vis challenges and doubts*, „Studia i Analizy Nauk o Polityce" 2020, №1, c. 65–78.

Kruglashov A., *Secure insecure: Ukraine on the margin of European Integration process*, „Eurolimes" 2018, vol. 23 Supl, c. 511–523.

Kubilius A., *On Western strategy towards Russia: From 'Putin first'to 'democracy first'*, "European View" 2021, vol. 20, № 1, c. 6–13.

Legvold R., *Managing the new Cold War: what Moscow and Washington can learn from the last one*, "Foreign affairs" 2014, т. 93, № 4, c. 74–84.

Lendel M., *International standards and citizens assessment of public administration and local government reform in Ukraine after 2014*, „Viešoji politika ir administravimas" 2019, vol.18, №2, c. 314–326.

Loftus S., *Russian-Western Relations: A Trust Never Built*, [in:] *Russia, China and the West in the Post--Cold War Era: The Limits of Liberal Universalism*, Cham: Springer International Publishing, 2023, c. 59–91.

Madlovics B., Magyar B., *Hungary's Dubious Loyalty: Orbán's Regime Strategy in the Russia-Ukraine War,* 2023, https://ceupress.com/book/russias-imperial-endeavor-and-its-geopolitical-consequences

Maurer H., Whitman R. G., Wright N., *The EU and the invasion of Ukraine: a collective responsibility to act?*, „International Affairs" 2023, vol. 99, №1, c. 219–238.

Morkva V., *Not a crisis nor civil war, but a foreign aggression: Why did Russia attack Ukraine in 2014?*, „Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi" 2022, vol. 23, №1, c. 71–88.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 15/11/2026 16:08:29

Nechaeva-Yuriychuk N., *Transnistrian conflict: causes and possible solutions*, "Nauchni trudove na Rusenskiya universitet" 2011, vol. 50, c. 63–68.

Palagnyuk Y., *Legal Foundations of Cooperation between Ukraine and the European Union*, „Public policy and economic development" 2013, vol. 4, c. 5–10.

Petrov R. A., *The Impact of the Russian Invasion of Ukraine on its Accession to the EU*, Fachinformationsdienst für internationale und interdisziplinäre Rechtsforschung Staatsbibliothek zu Berlin-Preußischer Kulturbesitz, 2023., https://intr2dok.vifa-recht.de/servlets/MCRFileNodeServlet/mir_derivate_00014738/Perspectives_Roman_Petrov.pdf

Raik K. et al., *EU Policy towards Ukraine: Entering Geopolitical Competition over European Order*, „The International Spectator" 2024, c. 39 - 58.

Sakwa R., *'New Cold War'or twenty years' crisis? Russia and international politics,* „International affairs" 2008, т. 84, № 2, c. 241–267.

Spiliopoulos O., *The EU-Ukraine association agreement as a framework of integration between the two parties*, „Procedia Economics and Finance" 2014, vol. 9, c. 256–263.

Trenin D., *Russia in the Caucasus: Reversing the tide*, „The Brown Journal of World Affairs" 2009, vol.15, № 2, c.143–155.

Tsependa I., Hurak I., *Perspectives of the EU Membership for Ukraine: the main Challenges and Threats*, „İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi" 2021, vol.10, №1, c. 775–800.

Smorhun O., *Ukrainsko-rosyiska kombinatsiia na svitoviy geopolitychniy shakhvnytsi*, "Viche" 2016, № 7–8, c. 53–56.